

סוכה

כ

ראמר ריש לקיש דריני כפרת רבי חייא ובניו שבחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה תורה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה תורה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדה

רשי

תידושי הריטב"א

היא דאמרינן חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדה. לא מצינו שנשתכחה תורה בדורו של רבי חייא, שהרי בדורו היו רבינו הקדוש וחבריו שהיו גדולי ישראל⁴⁸⁰, אלא אמר כך בשביל מה שחדשו בהלכה זו, שכל המקיים הלכה אחת שלא תשתכח ה"ה כאלו זייסד כל התורה כולה. ובכלל דבריו שראויים ליסדה בכח זכרונות שבהם, כדקאמר בפרק השוכר את הפועלים⁴⁸¹ אנא עבידנא שלא תשתכח תורה מישראל⁴⁸².

לנשתכחה תורה מישראל לא נשתכחה עלה קהנא הלא הלכות שטוחות מנני כהורא לא נעדרו הן על הלכות הן על הנהגות וגם ביאורי שיטות הפוסקים הראשונים והאחרונים שרפואי עליהם כבטריקעק ובחוספת כסורים גם דרבה דיעים ומקדוח אשר לא סענן הסכחא הסת דבריו ונעפרו בו להעיר לכב דהורש את רבי ר'.

עיתור בכורים

הוא ספר

ערוך לגר על מסכת סוכה

בו נקבצו הדרושים וביאורים על גמרא רשי' וחוספ' על כל דף של הסכתא אחר סתם לא נעדרו הן על הלכות הן על הנהגות וגם ביאורי שיטות הפוסקים הראשונים והאחרונים שרפואי עליהם כבטריקעק ובחוספת כסורים גם דרבה דיעים ומקדוח אשר לא סענן הסכחא הסת דבריו ונעפרו בו להעיר לכב דהורש את רבי ר'.

ערכיו לזכרון ולכבוד אבותי הקדושים, החסידים והישרים, יעזרו על משכבתי. ובגן עדן נשמתם.

למי הקצר והל של ימי'

יעקב יוקב בלחמיו מואר אהרן עטמלינגער ז"ל

שנת תשס"ג

בבית הוצאת ספרים ומהדפוס י"ג

שם חזרה ונשתכחה עלו ר"ח ובניו: לא נכתבאר צמה נשתכחה אחר שהיו רבי ובניו והלמידיו והנה על מיה דאמר חזרה ונשתכחה עלה הלל ונפרש רש"י ללא נשתכחה לגמרי אלא הלכות נשתכלמו וכאן לא ידענו אפי' איזה הלכות נשתכלמו ונלעג' דשורמו צזה למה שאמר ר' חייא עלונו נכתובות (דף ק"ג ע"ג) אלא עבדי ללא משתכחה קורה מישראל וכו' ומתינין שיהא סדרי לשיחא יינוקי וכו' ע"ש הרי דאם לא עשה ר"ח מעשה זאת היתה התורה נשתכחה ולכן שפיר אמר חזרה ונשתכחה עלו ר"ח ובניו וייסדה ור"ע ראימי שגם הריטב"א כתב כן. ומה שפרט ג' המייסדים משום דעזרא ה' סוף יוני הנביאים ולמד תורה שנכתב שהיתה קרובה להשתכח צימוי כדכתיב בעזרא שקרא לפניהם דברי הכהו"נ ונפרש ושם שכל והצינס במקרא והלל ה' בסוף יוני הקבלה כשתחברו החלמיד' והתחילו מהלוקות ציניהם וכו' קרובה להשתכח התורה ולהיות התורה כשהי תורות וחזרה וייסדה ע"ימה שגנה לתלמידיו צמה שהסכימו מן השמים לילא צ"ק דהלכה כמותו כדאמרינן בעירובין ור' חייא ה' סוף יוני הנביאים שנכתבה הושגה והי' קרוב להשתכח אם לא ה' ונלמד ע"פ הג"ל וייסד הנביאים שנופרש למשנה ולכן הקדים ריש לקיש למה שאמר נשם ר"ח לא נחלקו רבי דוסא וחכמים וכו' להשמיענו שדברי ר"ח ופירושו עיקר:

ספר

סדרי טהרות

הוא

ילקוט המהור על סדר טהרות מסכת כלים

בו נאסף כל באמרי חכמינו ז"ל, התנאים והאמוראים בעניני טהרות בכל מקומות פזורים שיש בבבלי וירושלמי, תורת כהנים, ספרי רבה מפרי זוטא, כמלחא דרבי ישמעאל כהן גדול, זורד הקדוש, פסקא דרבי דרב בנא, פסקא עתיקא, תוספות דכולהו ש"ס, מדרש רבות והתוספתא, תהיר טוב, ומשלי יטמאל, פרק דרבי אליעזר רבול, ואותיות דרבי עקיבא בן יוקב הדרש כתי איתויה, ובספרות העוספות בש"ס עם סבע מסכתות קשות ירושלמית, וטררש רבי פנחס בן יאיר הנקרא הרשא, וברייתא דמלכת השטן, וסדר עולם דרבי יוסי, וברייתא דמסכת כלה ואבות דרבי נתן, והגב דמי אליהו רבה הוטא, ונגדה בריאשת הוא מדרש רב. ונעדרו בסדר נכך, כל אוד על מקומו דראוי לו:

עם שני פירושים

פירוש הארוך לברר ולקן סגלים בגלגל, כדברי ר' חזקוני הלכות אהרן ודלו המורים אשר לאורם נק: פירוש הקצר ביאור מסתק בש"ס, ומתם הסגלים החסודות אהר כסולאר השולם קן סגלול בפירוט הארוך:

פרק שבעה עשר כלים

יד אליהו

הדרושים והארות בתלמוד ומפרשיו הערות לגדולי הראשונים והאחרונים והשלמות למסורת השי"ס

א"ת

אליהו שולזינגר

לשנים חבר בית הדין הגדול בשטרונביץ אב"ד הקהלה החרדית בבורקיס וכעת ברמת גן חי'ו

סוכה

חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדה. לא מצינו שנשתכחה תורה בדורו של רבי חייא, שהרי בדורו היו רבינו הקדוש וחבריו שהיו גדולי ישראל אלא אמר כך בשביל מה שחדשו בהלכה זו שכל המקיים הלכה אחת שלא תשתכח ה"ה כאלו זייסד כל התורה כולה. ובכלל דבריו שראויים ליסדה בכח זכרונות שבהם כדקאמר בפרק השוכר את הפועלים (פה: וכחובות ק"ג) אלא עבידנא שלא תשתכח תורה מישראל (הרשב"א ז"ל בחידושו למס' סוכה):

חזרה ונשתכחה עלו ר"ח ובניו וייסדה. דוקא ר"ל ידע מזה שר"ח ובניו יסדו את התורה אחר שנשתכחה, שכן השיבו לר"ל מן השמים, בב"מ פה, ב

חידושי אגדות מהר"ל מפראג

ביאורי והידושי רוב אגדות ש"ס בכלי
מרינו, ארי" דבי עלאי, ארי שכתורה, ממנו תצא תורה,
לו זרוע עם גבורה, הוא ניהו גאון מעוינו אדונינו מורינו הרב
רבי יהודה לייבא" בר רבי בצלאל זצלה"ה, אשר היה
חביון עזו ואור תורתו בקהל קדש פראג במדינת פיהם.

לא פלפתי תורה כמותו (שם). ר"ל הוה מציין מערתא
פי' כי מה שנעלמה דרבנן כי מטא למערתיה דרבי
ממנו המערה מורה על חייא איעלמא מיניה חלשא
שהיה לרבי חייא מעלת דעתיה אמר רבש"ע לא
השכל, אשר השכל נבדל פלפתי תורה כמותו יצתה
מבני אדם, ובפרט השכל ב"ק ואמרה לו תורה כמותו
אשר הוא פלפול שמוציא פלפלת תורה כמותו לא
דבר מתוך דבר, והשיב ריבצת.

לז. תורה כמותו לא ריבצת כי רבוץ התורה לאחריים הוא עוד יותר שכל
נבדל מן פלפול תורה, וזה ההבדל ידוע כי המשפיע
תורה לזולתו יושב בישיבה של מעלה ולא כן מי
שלמד בעצמו, כי זה הוא מדת האדם אשר הוא מקבל,
ולפיכך נעלם מינייה מערתא דרבי חייא.

כבא מציעא פה

ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן
כי מטא למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלשא דעתייה אמר רבש"ע לא
פלפלו תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה
כמותו לא ריבצת

אור הישר

מאת
הרב שמואל יצחק הילמן
לונדון-ירושלים

דף כ' ע"א שבתחילה כשנשתכחה תורה מישראל
עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה
עלה הלל הכבלי ויסדה חזרה ונשתכחה עלו ר' חייא
ובניו ויסדוה כו' ואין להקשות הרי כתיב כי לא
תשכח מפי זרעו, ד"ל דע"י יסוד זה היה בנין הכתוב,
דקורא הדורות מראש ידע שיבאו אלו גדולי עולם
ויעשו פעולות גדולות שלא תשכח, וכמו עזרא הלל
ר"ח ובניו לא סמכו א"ע על הבטחת הכתוב ועשו
כל מה שביכלתם להצלת התורה שלא תשתכח מישראל,
כמ"כ בכל הדורות והמקומות שחל השי"ת גדולי
החזרה שעליהם הוטל לעשות בכל מאמצייהם שלא
תשתכח תורה מישראל הלילה, ואין להם לסמוך על
הבטחת הכתוב, אהרי דנהפוך הוא הכתוב הבטיח
כי לא תשכח שהיה בטוח במעשייהם ופעולותיהם
להחזקת התורה בכל מיני טעדי קדהעיד רבינו
הקדוש בב"מ פ"ה ע"ב כמה גדולים מעשה חייא.

הקדים ריש לקיש כל זה למה שאמר בשם ר' חייא:
„לא נחלקו ר' דוסא וחכמים“, להשמיענו שדברי ר' חייא
ופירושו עיקר ³³

33 ערוך לגר. וכע"ז כתב בנחלת
יהושע על תוס' ד"ה עלה, אלא שעל ר' חייא כתב שיסד
פלפול התורה.

אוצר מפרשי התלמוד

סוכה א

פרק ששי חולין

יאניבא. תולעת האוכלת פשקן: [על בוביהא דמיא. מי.

המטרה שהפשקן שס: דמורח דמא. יריח התולעת ויכרם שסוגא הוא לזיס

דף פה ע"ב רבי חייא נפל ליה יאניבא בכיחניה
[אתא לקמיה דרבי א"ל שקול
עופא ושחוט על בוביתא דמיא דמורח דמא
ושביק ליה] [דף פו ע"א] ומי נפל ליה יאניבא
בכיחניה והאמר רבין בר אבא ואמרי לה ר'
אבין בר שבא משעלו בני הגולה פסקו הזיקים
והזועות והרוחות והרעמים ולא החמיץ יינם ולא
לקח פשתנם ונתנו חכמים עיניהם בר' חייא ובניו
כי מזגניא זכותיהו אעלמא אדידהו לא

ש[ף]: בני הגולה לאו אנשי כנסת הגולה
קאמר אלא בהנך דורות אחרונים קאזנן
שהחזילו ללקות בני א"י ביינם ובפשהנס
מפני שנהקלקלו הדורות ומשעלו מוצי
צבל לכאן שהיו חסידים פסקו כאן
הזועות: ונתנו חכמים עיניהם בר' חייא
ובניו. שצוטהם צאה טובה זאת. ר'
חייא ובניו מצבל עלו כדאמרינן בשלי
פ"ק דסוכה (דף כ): זיקים וזועות
ורעמים ורוחות. מפרש צברכות בהרואה
(דף נט.) דכולן קללה: זועות. הארץ
מודעזעז: רוחות. זעפה אשטורכיו"ל:
כדבר יהודה. דאמר זכותא דלייקי
לאחריני מהניא ולא לידרכי בהאי עלמא:

מאי לא בוקנתו קאי הא בילדותו טימא משיח נדה שמע מינה

רשי

תוספות

מאי לא בוקנתו פרש"י מדפליג על רבי

מאי לא בוקנתו קאי מדפליג עליה דרבי רביה

ואין נראה דמליט הרבה תלמידים שחולקים על רבם בילדותם ורש"י פירש דרבי חייל תחילה למד בבבל ולעת זקנתו עלה ולמד לפני רבי כדאמרינן (סוכה דף כ"ג) חזרה ונשתכחה עלו רבי חייל ובניו ויסודה ועי"ל מדקאמר רבי חייל אף אחת עשיתו כהם ולא קאמר אף אחת רבי ש"מ דבוקנתו היה דהוה תלמיד חבר

יחוס תנאים ואמוראים

מאת

רבי יהודה ברבי קלונימוס משפירא

(רבו של רבי אלעזר מגרמיזא בעל הרוקח)

(ומחלקת זו בוקנתו)

של ר' היא שהרי בילדותו טומא⁵⁵ משום נידה כר' ולוקנתו חזר וחלק וטיהר משום נידה וטמא משום כתם דהכי מסקינן התם. ופ' רבי' שמואל זל"ע כי ר' היא בן בבל היה ולעת זקנתו עלו הוא ובניו ובאו לארץ ישראל⁵⁶ כשמשו לפני ר' שהוא נשיא. ופעמים שהוא חולק עליו מתוך שאין רוב חכמתו הימינו ומדפליג עליה דרביה אלמא בוקנתו קאי שכבר למד הרבה ועכשיו נעשה תלמיד חבר

יוצא לאור על-פי שלושה כתבי-יד עם הערות וצינונים

מאת

הרב יהודה ליב הכהן מימון

שלשים ויש פרק ראשון כריתות ח

א"ל בה קפרא ז' מה בבלי אומר ברב זה

חייל עלה מבבל כדאמרי' התם (סוכה דף כ"ג) בתחלה נשתכחה תורה מישכאל עלה הלל הבבלי ויסדה ומתה ונשתכחה עלו בני הגולה ויסודה ומאן מינה יהודה ומקוה בני רבי חייל

הגון פרק שביעי עירובין פ

רב יהודה אמר רב מעשה בכלהו של רבי אושעיא שהלכה לבית הברדח והשבה לה ועירבה לה המורה ובא מעשה לפני רבי הייא ואמר אמר לו רבי ישמעאל ברבי יוסי בבבלי כל כך אתה טרפור בעירובין כך אמר אבא רל שיש לד להגל בעירובין דהל

שהלכה לבית המלחן. מכשור יוס מן למתם עירה ומשכה לה ואמר לה לחורב' חייל בבלי היה כדאמרינן כמסכת סוכה (דף כ"ג) על ר' חייל ובניו ויסודה

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות י"ה

א שם דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים
יותר ממעשה שמים וארץ דאילו
במעשה שמים וארץ כתיב (ישעיה מ"ח) אף ידי
יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואילו במעשה
ידיהם של צדיקים כתיב (שמות טו) מכון לשבתך
פעלת ה' מקדש ה' כוננו ידך • השיב בבלי אחד ור' חייא שמו (תהלים צ"ה) ויבשת
ידיו יצרו ורו כתיב • והכתיב יצרו אמר רב נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו
כדכתיב (שם ה) כי אראה שמך מעשה אצבעותיך וגו' •

שיטה מקובצת

והשיב בבלי אחד ורבי חייא שמו לכך האריך
ולא קצר וקאמר השיב רבי חייא כדרכו בכל
התלמוד, לאשמרעין, דמשום שהיה בבלי טעה
בזה, דהבבליים לא היו בקיאים בחסרות ויתרות
כדאיתא בפרק קמא דקדושין, ושמוא בעדו רבי
חייא בבלי עד שלא עלה לארץ ישראל לגמרי
הקשה קושיא זו. כן נראה לי.
והכתיב יצרו, פירוש, כיון דכתיב יצרה אם
כן מאי דקרי ידיו הוי עיקר אף על פי דכתיב
יד, ומעתה, אם תפרש דרבי חייא הוא דקשיא
ליה הך קושיא, אם כן אף על גב דהוה בקי
בחסרות ויתרות פריך שפיר, וליתא מאי דכתיבנא
לעיל. מיהו משמע, דתלמודא הוא דאקשי הכין.
כן נראה לי.

עיון יעקב

השיב בבלי אחד ור' חייא שמו •
הא דמדקדק הש"ס לומר הסיב בבלי אחד סיינו לנראה לפי שהיה מובן מהפך בזכות
דאשוי מקומו וס"ל דלא אמרין דגדול כל כך כיון כיון בית המקדש שהרי אשוי בכל לא עלו
כיון עזרא לננות כיהמ"ק כדאיתא בה"ק דיומא דף ע' על פסוק אש חומה הוא נגנה עליה
וירח כסף ע"ש כדי שלא להגדיל עושה כ"כ •

הידושי כתובות חת"ם סופר

בעוה"ת מה שחנני ה"ת ח' בלימוד ישיבה ס' כתובות פה ק"ק פ"ב תחלת זמן הקיץ תקע"ג לפ"ק.

יחי ה' אלקינו עמנו. אל יעובנו ואל ישנו.

הידושי חת"ם סופר

ע ר מ ס כ ת

כתובות

הידושים מהר"ת ומהר"א תליתאי מסוף ימיו

דרש בר קפרא יש להמשיך הני ג' מגילי דבר קפרא דשייכי
להדרי דפלוגתא ישינה בין המפורשים אי אדם חביב או
בעלי חיים שאינם עלולים לחטוא ולמרוד בהקב"ה. ובר קפרא ס"ל
ברכה דאדם עדיפא מודגים שאינם עלולים לחטוא. כי האדם עובד
ה' ויכול להיות לדיק מושל ביראת אלקי' וע"ז מיתתו דמעשה לדיקי'
עדיף ממעשה שמים וארץ ובכללם כל הכריות כולן

רבוה י"ל פ"י הפסוק לנטע ירבו ינויכם וינוי בניכם על האדמה
אשר נתצנע ה' לצבותיכם כינוי השמים על הארץ כ"ל
שייכים שנצטרחם צהם ירבו ויתפאלרו צצצרחם צהם כינוי
השמים על הארץ כינוי שנצטרחו צהם שמים וארץ ויהי על כנו
עס.

ואורי משום כן רוח לנו הש"ס צאמרו הסיב צצצלי אי וריח
שמו כי לפ"ז דוקא על האדמה כתי' אצל לדיקי' צצצצ
לא יכו לזה כדאמרין צצצצצ איתא קצו צצצצ תורה ואמו
למען ירבו ינויכם על האדמה כתי'. ואיכ גס הם אינם יכולי'
להמעיך צצצצו צצצצצ, ואזו ר"ת ה"י וצצצצ ואוריי ריש פי
השוכר את הפועל דריח וצצצצו אצצצו וצצצצו הרוח וצצצצו זיקא
אוריד השסס וחתי חצירא צצצצו הסיב צצצצו אי וריח שמו צצצצו
דייקא וריח דייקא.

ישיבת "הכותל" ירושלים
לעילוי נשמות
ר' לוי ב"ר משה בלארתי ז"ל
תרומת אשתו וילדיו - לונדון